

ISSN 2010-6246

ILM SARCHASHMALARI

ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNAL

Science Top Sources

Scientific-theoretical, methodical journal

1-OKTABR – “O‘QITUVCHI VA MURABBIYLAR KUNI”

27-OKTABR – O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QONUNCHILIK PALATASI VA MAHALLIY
KENGASHLAR DEPUTATLARI SAYLOVI KUNI

2024.9

www.ilsarchashmalari.uz

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

9-son (avgust 2024)

Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan

Urganch – 2024

Bosh muharrir, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent **YO'LDOSHEV Ro'zimboy**

TAHRIR HAY'ATI:

ABDULLAYEV Bahrom, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
ABDULLAYEV O'tkir, tarix fanlari doktori, professor (UrDU),
ATADJANOV Ilxam, geografiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
ATAYEV Shokir, yuridik fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, (UrDU),
AHMEDOV Oybek Saporbayevich, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
BERDIMUROTOVA Alima, falsafa fanlari doktori, professor (QDU),
DO'SCHONOV Tangribegan, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
ERMETOVA Jamila, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
HAIYEVA Maqsuda, falsafa fanlari doktori, professor (UrDU),
IBRAGIMOV Zafar, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, (UrDU),
IMOMQULOV Sevdiyor, fizika-matematika fanlari doktori, professor (NavDPI),
JUMANAZAROV Doniyor, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
JUMANIYOZOV Zohid Otaboyevich, filologiya fanlari nomzodi, dotsent (UrDU),
KALANDAROV Aybek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD, (Ma'mun universiteti),
KAVALYAUSKAS Vidas, gumanitar fanlar doktori, professor (Litva universiteti),
KURAMBAYEV Sherzod Raimberganovich, texnika fanlari doktori, dotsent (UrDU),
MADRAXIMOVA Feruza Ruzimbayevna, pedagogika fanlari doktori, dotsent (UrDPI),
NAVRUZOV Qurolboy, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
OTAMURODOV Sa'dulla, falsafa fanlari doktori, professor (Toshkent, Kimyo-texnologiya instituti),
QUTLIYEV Uchqun, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
RUZMETOV Surojbek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, UrDU),
RO'ZIYEV Erkinboy, pedagogika fanlari doktori, professor (UrDU),
SADULLAYEV Azimboy, fizika-matematika fanlari doktori, akademik (O'zZMU),
SADULLAYEVA Nilufar Azimovna, filologiya fanlari doktori (O'zZMU),
SALAYEV San'atbek, iqtisod fanlari doktori, professor (Xorazm viloyati hokimligi),
SATIPOV G'oiptazar, qishloq xo'jalik fanlari doktori, professor (UrDU),
XODJANIYOZOV Sardor, pedagogika fanlari doktori, dotsent (bosh muharrir o'rinbosari, UrDU),
YOQUBOV Jamoliddin, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
O'ROZBOYEV Abdulla, filologiya fanlari doktori, dotsent (UrDU),
O'ROZBOYEV G'ayrat, fizika-matematika fanlari doktori, (UrDU),
G'AYIPOV Dilshod, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul kotib, UrDU).

**JURNAL 2001-YILDAN CHIQA BOSHLAGAN•JURNAL
OYDA BIR MARTA NASHR QILINADI• 9-son (sentabr 2024)**

MUASSIS: Urganch davlat universiteti •Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-noyabrda ro'yxatdan o'tgan •**GUVOHNOMA № 1131.**

Xulosa. Shunday qilib, afsona muammosiga bag'ishlangan, yuqorida tahlildan o'tkazilgan barcha ishlar ushbu tadqiqot muallifiga ishonch munosabatlarini taqdim etishga imkon berdi. Boshqa tomondan, ushbu ish muallifi afsonaning shunchaki shakl emas, balki ishonch shakli sifatida ta'riflaydi. Shakl deganda muallif o'zgarishga qodir bo'lgan shaklni tushunadi. Afsona M.Baxtin tomonidan shunga o'xshash tarzda tasvirlangan. M Baxtin afsona – bu muloqotga qodir bo'lgan tuzilma ekanligini ta'kidlaydi. Mustaqil mavjud bo'lgan hamda hayotiy olamda harakatlanuvchi fikr to'foni qiyofasi sifatidagi afsona S.Y.Yachin ishida ham tasvirlangan. U ishonchni tasvirlagan holda, o'z tadqiqotining mantig'iga ergashib ishonch munosabatlarining (rad etilmaydigan) muammosiga o'tadi. Shuni ta'kidlash joizki, "ishonch" hodisasining falsafiy mazmuni o'ta uzuq-yuluqdir hamda o'zining shakllanish bosqichida turibdi. Navbatdagi tadqiqotlarimizda ushbu masalalarni chuqur o'rganishga umid qilamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- (1). Курбанназарович, Э.С. (2023). Социокультурные характеристики научного доверия и веры: эпистемологическая интерпретация. Всемирный вестник социальных наук, 28, с. 46 – 49.
- (2). Эронов С.К. (2023). Заонавий илмий билимларнинг ёшлар дунёкарашини юксалтиришдаги ўзига хос хусусиятлари. Educational Research in Universal Sciences, 2(14), p. 199 – 205.
- (3). Эронов С.К. (2023). Фан ва дин муносабатларида ишонч-этикод муаммосининг намоён бўлиши. Academic research in educational sciences, 4 (6), p. 394 – 403.
- (4). Эронов С.К. (2020). Мироззренческая культура молодежи: гуманистический аспект. Academy, (3), p. 57 – 59.
- (5). Kurbannazarovich, E.S. (2020). Специфика проявления феномена доверия в современном обществе. Philosophy and life international journal (4).
- (6). Р.Барт. «Миф сегодня».
- (7). Лосев А.Ф. Диалектика мифа. Дополнение к “Диалектике мифа”: новое академическое издание, исправленное и дополненное. Сост., подгот. текста, вступ. ст. А.А.Тахо-Годи, В.П.Троицкого, коммент. В.П.Троицкого. М., ЯСК, 2021, 695 с. ISBN 978-5-907290-38-9.
- (8). Карл Густав Юнг. Душа и миф: шесть архетипов. Пер. с англ. К., Государственная библиотека Украины для юношества, 1996, 384 с.

Navro'zova Gulchehra Nigmatovna (Buxoro Muhandislik-texnologiya instituti “Ijtimoiy fanlar” kafedراس professori, falsafa fanlari doktori; email: premium.progress@mail.ru)
IBODATDA XOLISLIK VA RIYO:TASAVVUFIIY-FALSAFIY TAHLIL

Annotatsiya. Maqolada Najmiddin Kubro va Bahouddin Naqshband ruboiylarida xolislik va riyo tushunchalarining mazmun-mohiyati manbalar asosida tahlil etilgan. Hamda Tasavvuf ta'limotining asosiy bo'g'ini bo'lgan kubroviya ta'limotining maqsad-mohiyati, uning irfoniy-falsafiy asoslari, Najmiddin Kubroning rang va shakllar nazariyasi, inson ruhiy-ma'naviy kamolotida ushbu nazariyaning ahamiyati, bugungi yosh avlodni tarbiyalashda kubroviya g'oyalarinig o'rni va ahamiyati ilmiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Najmiddin Kubro, Bahouddin Naqshband, rizo, xolislik, riyo, diniylik, dunyoviylik.

Наврүзова Гулчехра Нигматовна (профессор кафедры «Общественных наук» Бухарского Инженерно-технологического института, доктор философских наук; premium.progress@mail.ru)

ОБЪЕКТИВНОСТЬ И ЛИЦЕМЕРИЕ В МОЛИТВЕ: СУФИСКО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация. В статье на основе источников анализируется сущность понятий объективности и рия в рубаятах Наджмуддина Кубро и Бахауддина Накиббанда. Также цель и суть учения Кубровии, которое является основным звеном суфизма, его мистико-философские основы, теория цветов и форм Наджмуддина Кубро, значение этой теории в духовной и духовной зрелости человека. В воспитании современного молодого поколения роль и значение кубровианских идей анализируются с научной и философской точки зрения.

Ключевые слова: Наджмуддин Кубро, Бахауддин Накишанд, согласие, объективность, рия, религиозность, секуляризм.

Navruzova Gulchehra Nigmatovna (Doctor of philosophical sciences, professor. Bukhara engineering technological institute (Uzbekistan); email: premium.progress@mail.ru)

OBJECTIVITY AND HYPOCRISY IN PRAYER: SUFI AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Annotation. In the article, the essence of the concepts of objectivity and riya in the Rubaiyats of Najmuddin Kubro and Bahauddin Naqshband is analyzed based on the sources. Also, the purpose and

essence of the doctrine of Kubroviya, which is the main link of Sufism, its mystical and philosophical foundations, the theory of colors and forms of Najmuddin Kubro, the importance of this theory in the spiritual and spiritual maturity of a person, in the education of today's young generation the role and importance of Kubrovian ideas are analyzed from a scientific and philosophical point of view.

Keywords: *Najmuddin Kubro, Bahauddin Naqshband, consent, objectivity, riya, religiosity, secularism.*

Kirish. Yangi O‘zbekistonda Uchinchi Rennans poydevorini qurish ezgu niyatimizdir. Bu sharaflı vazifani amalga oshirish uchun xalqimizda halollik, poklik, rostlik, soflik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni tarbiyalash dolzarb masaladir. Mustaqillik yillarida diniylik va dunyoviylik masalalariga yangicha nigoh bilan tadqiqotlar olib borilmoqda. Diniy manbalardagi tasavvuf falsafasiga oid ta’limotlar o‘rganilmoqda. Ulardagi ijobiy tomonlar ma’naviyatimizni yuksaltirish uchun foydalanilmoqda. Xalqning ruhiyatini yuksaltirishda tasavvufiy mazmundagi ruboiylarning ahamyati kattadir. Shuning uchun tasavvufning namoyandalari Najmiddin Kubro va Bahouddin Naqshband ruboiylarini o‘rganib, xalqimizni riyo, munofiqlik, zohir-parastlikdan asrash uchun foydalanish zarurdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotlarimiz natijasida Naqshbandiya ta’limotining asoschisi Bahouddin Naqshbandga oid manbalar tahlili asosida u kishidan saqlangan hikmatli so‘z va ruboiylarni aniqlagan edik [2,4,5;25–27-b.]. Izlanishlarimiz natijasida “Ruboiyoti Xoja Naqshband” degan asarni [1;3-b.] topib, Bahouddin Naqshbandning 137 ruboiylari borligini aniqladik va ularni imkon doirasida tahlil etdik [19;23-b.]. Ruboiylarni tahlili ko‘rsatadiki, ularning ba’zisi Najmiddin Kubro, Sayfiddin Boharziyda ham uchraydi. Najmiddin Kubroning ruboiylarini sharqshunos olim Y.E.Bertels aniqlagan [6] bo‘lsa, Jamol Kamol [8], Matnazar Abdulhakim [9] va Ergash Ochilovlar [7] tomonidan o‘zbek tiliga o‘girilgan. Tarixiylik va mantiqiylik uslubi asosidagi izlanishlarimiz natijasida riyo qoralangan Najmiddin Kubro, Sayfiddin Boharziy va Bahouddin Naqshband ruboiysini tasavvufiy-falsafiy tahlil etdik. Xolislik va riyo haqidagi ruboiylar qiyosiy, analiz va sintez uslublari bilan tahlil etildi. Ularning mazmun-mohiyatini germeneytik yondashuv asosida tushunib, tushuntirishga harakat qildik.

Muhokama. Tasavvufning Naqshbandiya ta’limoti halol luqma asosida yashashni targ‘ib etadi [10-12,14-16,18]. “Dil ba Yoru dast ba kor” shiori asosida xolis Olloh rizoligi uchun ezgu ishlarni qilish bu ta’limotning asosiy tamoyilidir. Naqshbandiyada rizo – Olloh rizoligi uchun amal qilish oliy maqsaddir [23,]. Shuning uchun riyo bu ta’limotda qoralanadi. Riyo o‘zgalarga ko‘rsatish, ko‘z-ko‘z qilish, nafs istagi asosida bajariladigan ammallardir. Riyoli ming yillik ibodatning so‘fiylar ahli uchun zarracha qadri yo‘q. Bahouddin Naqshband ruboiylari va hikmatli so‘zlarida riyoli amal qoralangan. Bahouddin Naqshbandni riyoni qoralagan ruboiylarini biz Najmiddin Kubroda ham uchratdik. Bu ruboiy quyidagi mazmundadir:

گر طاعت خود نقش کنم بر نانی
و آن نان نهم پش سکی بر خوانی
و آن سگ سالی گر سنده زندانی
از ننگ بر آن نان نهمد و ندانی

Gar toati xud naqsh kunem bar none,
V-on non nihem peshi sage bar xone.
V-on sag sole gurusna zindoni,
Az nang bar on non nanihad dandone [9;36-b.].

Mazmuni:

Agar toatimni bir nonga naqsh qilsam,
Ushbu nonni bir it oldida xonda qo‘ysam.
Bu it bir yil och zindonda bo‘lsa,
Uyatdan bu nonga tishini ham tekkizmaydi.

Bu ruboiyni Matnazar Abdulhakim quyidagicha tarjima etgan:

Band bo‘lsa agar yil bo‘yi bir zindonga,
Och yotsa mudom to‘yg‘unicha to jonga.
Nonga bitib ibodatimni, bersam,

Jirkanib it tish urmaga ul nonga [9;35-b.].

Tarjimon Najmiddin Kubroning riyoli amalni qoralab yozgan bu ruboiysini mahorat bilan o'zbek tiliga o'girib, uning mazmun-mohiyatini to'la yoritgan. Tarjima etilgan ruboiydan ma'lum bo'ladiki, bir yil zindonda och yotgan it ham toati bitilgan nondan jirkanib, hatto tishini ham tekkizmaydi. Bu bilan riyoli amaldan, hatto it ham jirkanishini tarjimon juda go'zal tavsif etgan.

Ergash Ochilov Najmiddin Kubroni bu ruboiysini quyidagicha tarjima qilgan:

Naqsh etsamu toatimni parcha nonga,
Bersam uni itga – yotibon zindonga.
Kelgan esa-da ochligidan afg'onga,
Urmas tishini nomus etib ul nonga [7;104-b.].

Ergash Ochilovning tarjimasida inson toatini ko'z-ko'z qilib bir parcha nonga naqsh etganida, zindonda yotgan och it ham nomus etib, ul nonga tishini urmasligini ta'kid etmoqda. Ochlikdan fig'oni falakka chiqqan it ham riyoli ibodat naqsh etgan nonni yeyishni o'ziga nomus deb bilib, unga tishini ham tekkizmagan.

“Ruboiyoti Xoja Naqshband” asarining 120 raqamli ruboiysi quyidagi mazmundadir:

گر طاعت خود نقش کنم بر نانی
و آن نان بنهم پیش سگی نادانی
آن سگ باشد گر سینه در کهدانی
از عار بر آن نان ننهد دندانی

Gar toati xud naqsh kunam bar none,
V-on non biniham peshi sagi nodone.
On sag boshad gurusna dar kahdoni,
Az or bar on non nanihad dandone [1;165-b.].

Bahouddin Naqshbandning ruboiysi ham Najmiddin Kubroning yuqoridagi ruboiysining mazmunini aks etadi. Bu ruboiyning ikkinchi qatorida toat naqsh etilgan non nodon itni yoniga qo'yilgani yozilgan. Uchinchi qatorda esa bu it och kahdonda ekanligi ta'kidlangan. Shunga qaramay it bu nonga tishini tekizishni ham or deb bilishi yozilgan.

Natijalar. Tarixiylik va mantiqiylik uslubi asosida tadqiq etganimizda, bu ruboiy birinchi marta Najmiddin Kubro tomonidan yozilganligi ma'lum bo'ladi. Chunki Najmiddin Kubro o'z shogirdi Sayfiddin Boharziyni Buxoroga yuboradi. Sayfiddin Boharziy davrida Buxoroga Sharif degan faxriy unvon berilgan. Sayfiddin Boharziyni ham Shayxul Olam sharafli nomi bilan ulug'laganlar. Bizning fikrimizcha, Sayfiddin Boharziy ustozini Najmiddin Kubro aytgan yuqoridagi ruboiyni tolibi ilmlarga yetkazgan. Natijada manbalarda bu ruboiy Sayfiddin Boharziyga tegishli ekanligi ta'kidlangan. Tadqiqotchi Malika Norova o'z ilmiy ishlarida bu haqida yozgan.

Tadqiqotimiz natijasida aniqlagan Bahouddin Naqshbandning “Ruboiyoti Xoja Naqshband” asaridagi 120 raqam bilan keltirilgan ruboiy, aslida, Najmiddin Kubroniki bo'lib, uning shogirdi Sayfiddin Boharziy orqali Buxoroi Sharifning Haqiqat toliblari o'rtasida keng yoyiladi. Bahouddin Naqshband ham bu ruboiyni o'rganib, o'z shogirdlariga riyoli amalning yomonligini ko'rsatish maqsadida aytganlar. Keyinchalik, bu ruboiy Bahouddin Naqshbandga tegishli deb manbalarga kirgan.

“Ruboiyoti Xoja Naqshband” asaridagi 58 raqamli ruboiysi Naqshbandiya ta'limotida xolis, tamasiz, riyosiz amal qilish lozimligini ko'rsatadi:

پیوسته رضای دوست میدارم دوست
اندوه و بلای دوست میدارم دوست
گر جان طلبند چه گنه تقصیر کنم
من جان برای دوست میدارم دوست

Payvasta rizoñ d̄yst, medoram d̄yst,
Anduhu baloñ d̄yst, medoram d̄yst.
Gar çon talaband, chi guna taqsir kunam,
Man çon baroi d̄yst, medoram d̄yst [1;99-b.].

Mazmuni:

Mudom do'stning rizoligin yaxshi ko'raman,
Do'stning anduhu balosini yaxshi ko'raman.
Jonimni agar talab etsa taqsir etmasman,
Men do'st uchun jonimni berishni yaxshi ko'raman.

Bu ruboiyda do‘st deganda Olloh anglanadi. Bahouddin Naqshband bu ruboiysi orqali Naqshbandiya ta’limotida Olloh rizoligi asosiy tamoyil ekanligini ta’kidlamoqda. Bu ta’limotdagi “Bozgasht”– “Qaytish [13,24:45-46] rashhasiga asosan, haqiqat tolibi har bir amalidan keyin qaytib, uni xolis, Olloh rizoligi uchun qilganligini aniqlaydi. Agar riyo aralashgan bo‘lsa, tavba qilib, uni yangidan amalga oshiradi.

Xulosa. Yuqoridagi tadqiqotlarimiz natijasi asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Diniy va dunyoviy amallar: xolis, ya’ni, rozilik bilan, minnatsiz amalga oshirilgan va riyoli, nafs istagi asosida boshqalarga ko‘z-ko‘z uchun qilinadigan amallarga bo‘linadi.

2. Dunyoviy ishlardagi xolis amallar va diniy xolis ibodatlar jamiyat uchun manfaatli bo‘lib, tinchlik va ahillikni asosidir.

3. Riyoli ibodat va amal Najmiddin Kubro ruboiysida qattiq qoralangan. Bu ruboiy Bahouddin Naqshbandga mansub ekanligi “Ruboiyoti Hoja Naqshband asarida keltirilgan.

4. Naqshbandiya ta’limotidagi rizo haqidagi tushuncha xolis mehnat qilishga undaydi. Uni targ‘ib etish hozirgi kun uchun ham ahamiyatlidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

- (1) رباعيات خواجه نقشبند مرتب و شارح محمد قصورى اردوبازار لاهور الدينية پبليکيشنز ۱۹۹۸ ۱۸۴ صحيفه
- (2). Абул Муҳсин Муҳаммад Боқир ибн Муҳаммад Али. Мақомоти Хожа Баҳоуддин Нақшбанд. Форсидан таржимон, сўз боши, изоҳ ва луғат муаллифи Маҳмуд Ҳасаний. Тошкент, “Ўзбекистон”, 2019, 335 бет.
- (3). Баҳоуддин Нақшбанд. Рубоийлар. Бухоро, “Дурдона”, 2023, 84 бет.
- (4). Баҳоуддин Нақшбанд (манбалар тахлили). Тўплаб нашрга тайёрловчи, мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи. Г.Н.Наврўзова. Т., “Sano standart”, 2019, 256 бет.
- (5). Баҳоуддин Нақшбанд. Ҳикматли сўзлар. Bahouddin Nakshband. Words of wisdom. Ҳикматли сўзларни тўловчи ва мақолалар муаллифи. Г.Н.Наврўзова, Ҳикматли сўзларни инглиз тилига таржим а этувчи З.Расулов. “Sadriiddin Salim Vuxoriy”. “Durдона”, 2020, 52 бет.
- (6). Бертельс Е.Э. Четверостишия Шейха Нажм ад-Дина Кубра. Суфизим и суфийская литература. Москва, 1965, с. 324–328.
- (7). Донишмандлар тухфаси. Рубоийлар. Тошкент, “O‘zbekiston“, 2009, 101–107-бетлар.
- (8). Нажмиддин Кубро. Рубоийлар (Ж.Камол таржимаси). 333 рубоий. Тошкент, Адабиёт ва санъат нашриёти, 1991, 49–53-бетлар.
- (9). Нажмиддин Кубро. Жамолнинг менга бас. Рубоийлар. Форсидан М.Абдулҳаким таржимаси. Т., Адабиёт ва санъат нашриёти, 1994, 64-бетлар.
- (10). Наврўзова Г.Н. Нақшбандия тасаввуфий таълимоти ва баркамол инсон тарбияси. Тошкент, “Фан”, 2005, 233 бет.
- (11). Наврўзова Г.Н. Нақшбандия – камолот йўли. Тошкент, “Фан”, 2007, 189 бет.
- (12). Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд (рисола). Т., “ABU MATBUOT-KONSALT” нашриёти, 2011, 24 бет.
- (13). Наврўзова Г.Н. Абдулҳолик Ғиждувоний. Самарқанд, “Имом Бухорий халқаро маркази” нашриёти, 2020, 108 бет.
- (14). Наврўзова Г.Н. Хожа Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва маънавий мероси. Т., “Фан”, 2021, 244 бет.
- (15). Navruzova G.N. Bahauddin Naqshband – the seventh pir of Bukharai Sharif (Noble Bukhara). Islom tafakkuri (maxsus son), 2020. 5 – 8-бетлар.
- (16). Наврўзова Г.Н. Шукроналик – инсон камолотининг асоси. Imom Vuxoriy saboqlari. 2023, № 3, 121–123-бетлар.
- (17). Наврўзова Г.Н. Нақшбандия таълимотида ризо тушунчаси. “Islom tafakkuri”, 2022, 2-сон, 39–46-бетлар.
- (18). Наврўзова Г.Н. Бухорои шарифнинг етти пири ҳалол тушунчаси хусусида. Imom Vuxoriy saboqlari. 2022, 4-сон, 51 – 52-бетлар.
- (19). Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд рубоийларида инсонни руҳий мувозанати масаласи. Interpretation and researches. Volume 1 issue 22. 30.12.2023, p. 171 – 176.
- (20). Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд таълимотида суҳбат тушунчаси. Interpretation and researches. Volume 2 issue 1(23). 30.01. 2024, p. 19 – 22.
- (21). Наврўзова Г.Н. Нақшбандия: Нақшдан бенақш сари йўл. Interpretation and researches. Volume 2 issue 8(30). 10.05.2024, p. 219 – 225.
- (22). Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд маънавий меросининг янги қирраси. “Islom tafakkuri”, 2024, 1-сон, 3 – 7-бетлар.
- (23). Наврўзова Г.Н. Баҳоуддин Нақшбанд рубоийларидаги инсон тушунчасининг фалсафий тахлили. “Islom tafakkuri”, 2024, 2-махсус сон, 49 – 53-бетлар.
- (24). Наврўзова Г.Н. Нақшбандия – хушёрлик йўли. Т., “Фан”, 2024, 184 бет.
- (25). Рисолаҳои пирон ва пайравони тариқати Нақшбандия. Душанбе, 2017, 456 бет.

(26). Салоҳиддин ибн Муборак ал-Бухорий (1410). Анис ат-толибин ва уддат ас-соликин. Бухоро музеи 27772/11 қўлёзма 168 в.

(27). Фахруддин Али Сафий. Рашаҳоту айнил-ҳаёт («Обихаёт томчилари»). Тарихий-маърифий асар. Табдил килувчилар, нашрга тайёрловчилар: М.Ҳасаний, Б.Умрзоқ, Масъул муҳаррир: Б.Умрзоқ (ЎзРФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти). Т., Абу Али ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2004, 536 бет.

**Xojiyev Tunis Nurkosimovich (Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti "Huquqiy fanlar" kafedrasida dotsenti, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori)
MODERNIZATSIYANI TUSHUNISHGA OID YANGI TENDENSIYALAR**

Annotatsiya. Mazkur maqolada ijtimoiy rivojlanishga oid "formatsion yondashuv" fenomenining asosiy xususiyatlarini tahlil qilish orqali uning tushuncha sifatidagi mazmuni ochib beriladi. Jumladan, ijtimoiy rivojlanishning formatsion nazariyasiga oid kategorial apparat uning tarixiy-siyosiy, metodologik jihatlari, shuningdek, formatsion yondashuvga ko'ra, jamiyat taraqqiyotining bosqichlari, ishlab chiqarish kuchlari ishlab chiqarish vositalarining transformatsiyasiga ko'ra belgilanishi ochib berilgan. Bunda ijtimoiy munosabatlar, xususan, jamiyat hayotining ma'naviy sohasi yuqorida aytib o'tilgan fenomenlar transformatsiyasiga ko'ra determinlashuvi ko'rsatilgan. Bundan tashqari, konvergensiya nazariyasi industrial va postindustrial nazariyalari formatsion yondashuv metodologiyasi asosida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: modernizatsiya, ijtimoiy rivojlanish, formatsion yondashuv, konvergensiya nazariyasi, postindustrial jamiyat, Xitoy modernizatsiyasi, Yapon modernizatsiyasi.

Хожиев Тунис Нуркосимович (Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека, доцент кафедры «Юридические науки» факультета социальных наук, доктор философии (PhD)

НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ПОНИМАНИИ МОДЕРНИЗАЦИИ

Аннотация. В данной статье раскрывается его содержание как понятия путем анализа основных особенностей феномена «формационного подхода» к общественному развитию. В частности, раскрывается категориальный аппарат формационной теории общественного развития, ее историко-политический, методологический аспекты. Также согласно формационному подходу выявлено, что этапы развития общества определяются трансформацией средств производства. В нем раскрывается детерминация общественных отношений, в частности, духовной сферы жизни общества, согласно трансформации названных явлений. Кроме того, на основе методологии формационного подхода были проанализированы теория конвергенции, индустриальные и постиндустриальные теории.

Ключевые слова: модернизация, социальное развитие, формирующий подход, теория конвергенции, постиндустриальное общество, Китайская модернизация, Японская модернизация.

Xhojiyev Tunis Nurkosimovich (National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, Associate Professor, Department "Legal Sciences", Faculty of Social Sciences, Doctor of Philosophy (PhD)

NEW TRENDS IN UNDERSTANDING MODERNIZATION

Annotation. This article reveals its content as a concept by analyzing the main features of the phenomenon of "formational approach" to social development. In particular, the categorical apparatus related to the formational theory of social development, its historical-political, methodological aspects are revealed. Also, according to the formational approach, it is revealed that the stages of the development of the society are determined according to the transformation of the means of production. It reveals the determination of social relations, in particular, the spiritual sphere of society's life, according to the transformation of the above-mentioned phenomena. In addition, convergence theory, industrial and post-industrial theories were analyzed based on the methodology of the formation approach.

Key words: modernization, social development, formative approach, convergence theory, post-industrial society, Chinese modernization, Japanese modernization.

Kirish (Introduction). Ijtimoiy gumanitar fan sohalariga oid tadqiqotlarda ijtimoiy rivojlanish kategoriyasini tushuntirishga qaratilgan xilma-xil paradigmalar yondashuvlarini uchratish mumkin. Ularning har birida ayni kategoriyaning mazmunini tashkil qiluvchi muayyan belgilar dominant qilib olingan holda butun boshli kishilik jamiyati taraqqiyoti tushuntirib beriladi. Bu esa bir jihatdan ijtimoiy taraqqiyot kategoriyasini yaxlit va kompleks tarzda tushunishga imkon bersa, boshqa tomondan esa bunday yondashuvlarning birontasini mutlaqlashtirish ushbu kategoriya mazmunini bir yoqlama cheklangan tarzda tushunishga olib kelishi mumkin. Turli metodologik chalkashliklarning oldini olish maqsadida mazkur tadqiqot predmeti doirasida nazarda tutiladigan ijtimoiy rivojlanish kategoriyasining chegaralarini muayyan darajada

MUNDARIJA *** СОДЕРЖАНИЕ *** CONTENTS

27-OKTABR – O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIK PALATASI VA MAHALLIY KENGASHLAR DEPUTATLARI SAYLOVI KUNI

Sapayev G‘ulomjon Baxtiyarovich	Vakillik organlari saylovlarning tashkiliy-huquqiy asoslari	3
FIZIKA-MATEMATIKA		
Baltaeva Umida Ismoilovna, Egamberganova Zebo Anvar qizi, Hayitbayev Hamro Shavkatovich	O‘zgaruvchi koeffitsiyentli hosila qatnashgan yuklangan issiqlik tarqalish tenglamasi uchun qo‘yilgan to‘g‘ri masala	7
Vaisova Moxira Davlatboyevna	Kombinatorik masalalarni yechishda stirling sonlarining tatbiqlari	11
Bozorov Asqar Xaitmurotovich	Apparatda amalga oshiriladigan SEA128 yangi oqimli shifrlash algoritmi	18
Razzakov Alijon Shonazarovich, Amanboyev Siroj Xamro o‘g‘li	GaAs - (Ge ₂) _{1-x} - (ZnSe) _x , Ge-(Ge ₂) _{1-x} (ZnSe) _x , GaP-(Ge ₂) _{1-x} (ZnSe) _x , Si- (Ge ₂) _{1-x} (ZnSe) _x Geterostrukturalarni suyuq fazadan olish	23
Шарипов Хуршид Фазлиддинович, Халимов Уктам Хайдарович	Дифференциальные инварианты субмерсий	26
FALSAFA		
Eronov Samarbek Qurbonnazarovich	“Ishonch” va “afsona” tushunchalarining dialekti-kasi	30
Navro‘zova Gulchehra Nigmatovna	Ibodatda xolislik va riyo:tasavvufiy-falsafiy tahlil	32
Xo‘jiyev Tunis Nurkosimovich	Modernizatsiyani tushunishga oid yangi tendensiyalar	36
Toshov Xurshid Ixomovich	Ommaviy madaniyat jamoatchilik fikrini manipulatsiyalash vositasi sifatida	41
Turdiyev Bexruz Sobirovich	Jamiyat ideosferasi yangilanish negizlarining demokratik xususiyati	46
Usmonova Laylo Raxmatullayevna	Sharq sivilizatsiyasini o‘rganishda frans rozental “bilim tantanasi” konsepsiyasining imperativ ahamiyati	48
Xo‘jaev Davron Nuriddinovich	Alisher Navoiy dunyoqarashining shakllanishi va unda tasavvuf omili	51
Rahmonov Abrorbek Rustamovich	Ajdodlar va avlodlar ijtimoiy-aksiologik kontekstida harbiy vatanparvarlik tushunchasining o‘zgarishi	57
Бекбаев Рауф Рустамович	Философия традиционализма и античная мифология: компаративный анализ	62
Boymurodov Zohid Shokirovich	The Concept of Lifestyle: National Features and Character	66
TILSHUNOSLIK		
Yuldashev Doniyor Toxirovich, Yuldashev Elyor	Komil Xorazmiy she‘riyatida iboralarning lingvopoetik imkoniyati	71
Rasulova Muqaddam Raxmon qizi	O‘zbek tilida muloqot shakllarining lingvistik tadqiqi	75
Toshova Xurshida Sultonovna	“Rang” semali lingvomadaniy birliklarning qiyosiy tahlili	78
Karimova Xurshida Abdurashid qizi	Xitoyda energetika terminlarini standartlashtirish tizimi	81
Yusubova Rano Norboyevna	Konseptual olamda ko‘k rangining mohiyati	87
ADABIYOTSHUNOSLIK		
Umarova Sohiba Zokirovna	Sayyid Asad To‘ra va uning lirik merosi haqida	91
Nasridinova Gulbahor O‘ktam qizi	O‘zbek essenavislighi taraqqiyoti	94
Paluanov Baxitbay Nurlibayevich	Qoraqalpoq badiiy publitsistikasida janriy transformatsiya	97
PEDAGOGIKA		
Xamrokulov Jasurbek Muhammadjon o‘g‘li	“Tutorlik faoliyati asoslari” fanini o‘qitishda internet texnologiyalarini joriy etish masalalari	101

“ILM SARCHASHMALARI”

Urganch davlat universitetining ilmiy-nazariy, metodik jurnali

Muharrir **Ro‘zimboy Yo‘ldoshev**
Texnik muharrir **Sherali Yo‘ldoshev**
Musahhihlar: **Туримова Тамара,**
Aybek Kalandarov
Ushbu songa mas’ul **Abdulla O‘rozboyev**

Terishga berildi: 20.09.2024
Bosishga ruxsat etildi: 30.09.2024
Ofset qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84 1/8.
Rizograf bosma usuli. Tayms garniturasini.
Adadi 250. Bahosi kelishilgan narxda.
Buyurtma №.26
Hisob-nashriyot tabag‘i 25
Shartli bosma tabag‘i 23
UrDU matbaa bo‘limida chop etildi.

UrDU matbaa bo‘limi matbaa faoliyatini boshlagani
haqida vakolatli davlat organini xabardor qilish to‘g‘risidagi
Tasdiqnoma (№3802-835f-ad22-c709-fbd1-1129-1986)
asosida faoliyat yuritadi.

Manzil: 220110. Urganch shahri, H.Olimjon ko‘chasi, 14-uy.
Telefon/faks: (62)-224-66-01;
e-mail: ilmsarchashmalari@umail.uz
ilmsarchashmalari@mail.ru
Veb-sayt: www.ilmsarchashmalari.uz
Telegram: <https://t.me/ilmsarchashmalari>